

DEVLET ÜNİVERSİTELERİNDE VERİLEN MUHASEBE EĞİTİMİ İLE ULUSLARARASI MUHASEBE EĞİTİMİ STANDARTLARI ÜZERİNE MUKAYESELİ BİR İNCELEME: EGE BÖLGESİ ÖRNEĞİ*

Dr. Öğr. Üyesi Burak ÖZDOĞAN**

Arş. Gör. Dr. Batuhan Fatih MOLLAOĞULLARI***

Araştırma Makalesi/ Research Article

Muhasebe Bilim
Dünyası Dergisi
Aralık 2019; 21(4); 1037-1060

ÖZ

Muhasebe mesleğinde mesleki eğitimin en üst kalitede verilebilmesi amacıyla hazırlanan Uluslararası Eğitim Standartları, aday meslek mensuplarının kazanması gereken yetkinlikleri içermektedir. Bu çalışma ile 2 No'lu Uluslararası Eğitim Standardı kapsamında belirlenen teknik yetkinliklere ve bu yetkinliklerin göstergesi olarak yayımlanan öğrenme çıktıklarına, Ege Bölgesi'ndeki devlet üniversitelerinde verilen muhasebe eğitiminin uyumluluğu irdelenmiştir. Sonuç olarak araştırmaya dahil edilen üniversiteler kapsamında değerlendirildiğinde, Türkiye'de muhasebe eğitiminin, standartlarca belirlenen yetkinlik ve öğrenme çıktıklarını tamamen karşılayamadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yetkinlik, Muhasebe Eğitimi, Uluslararası Eğitim Standartları, IES 2

JEL Sınıflandırması: M41.

COMPARATIVE REVIEW ON ACCOUNTING EDUCATION PROVIDED IN STATE UNIVERSITIES AND INTERNATIONAL ACCOUNTING EDUCATION STANDARDS: AEGEAN REGION CASE

ABSTRACT

The International Education Standards that have been published in order to ensure the highest quality of vocational training includes the competencies that the candidates must gain in the accounting profession. In this

* Makale gönderim tarihi: 01. 07. 2019; makale kabul tarihi: 22.11.2019.

Bu çalışma, 19-23 Nisan 2019 tarihlerinde Denizli/Pamukkale'de düzenlenen 38. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş olan "Muhasebe Eğitiminde Yetkinlik Arayışı: Uluslararası Eğitim Standartları ve Türkiye'de Muhasebe Eğitimi" başlıklı bildiri temel alınarak görüş ve öneriler çerçevesinde düzeltmeler yapılarak ve kapsamı genişletilerek hazırlanmıştır.

** Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, burak.ozdogan@cbu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8504-5085>.

*** Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, b.mollaogullari@cbu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7218-1299>.

Atıf: Özdoğan, B. ve Mollaogulları, B. F. (2019). Devlet üniversitelerinde verilen muhasebe eğitimi ile uluslararası muhasebe eğitimi standartları üzerine mukayeseli bir inceleme: Ege bölgesi örneği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21 (4),1037-1060. <http://dx.doi.org/10.31460/mbdd.584982>.

study, the compliance of the accounting education given at public universities in Aegean Region of Turkey has been examined to the technical competencies established under the International Education Standard No.2 and the learning outcomes that published as an indicator of those competencies. As a result, when evaluated within the scope of the universities that are included in the research, accounting education in Turkey has been determined to not fully meet the competencies and learning outcomes set by the Standard.

Keywords: Competency, Accounting Education, International Education Standards, IES 2

JEL Classification: M41

1. GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz on yıl; ağırlıklı olarak teknolojik gelişmeler ve beraberinde gelen etkilerin yoğun biçimde hissedildiği, küreselleşme tartışmalarının yerini dijitalleşme ve insanoğlunun teknolojiyle kuracağı iş birliği ya da yaşayabileceği olası çatışmalara bıraktığı bir dönem olarak şekillenmektedir. Bu dönemin umutları ve kaygıları meslekleri de yakından etkilemekte ve iş yapış biçimlerindeki hızlı dönüşüm süreci, mesleklere yönelik beklenti ve ihtiyaçları da farklılaştırmaktadır (WEF 2016; Frey ve Osborne 2017; Kim ve diğerleri 2017). Geleneksel mesleklerin gelecekteki rolleri sorgulanmakta, bazı mesleklerin artık dijital araçlar ve dijital dünyanın yeni vatandaşları (robotlar) tarafından gerçekleştirileceği öngörülmektedir. Bu bağlamda mesleklere dair mevcut ve gelecekteki ihtiyaçlar dikkate alındığında bireylerin farklı beceri ve teknik yeterliliklere sahip olması gerektiği tartışılmaktadır (Acemoğlu ve Autor 2011; Edwards ve diğerleri 2017).

Üniversiteler, bilimsel bilginin üretilmesinin yanı sıra modern çağın iş gücü gerekliliklerini karşılamak için en uygun yapılar olarak tarih boyunca süregelen görevlerine devam etmektedir. Ancak bu önemli rolün çıktılarına dair sürekli olarak sorgulanmakta ve eleştirilmektedir. Bu eleştiriler ağırlıklı olarak iş dünyasının yani uygulamanın üniversite sonrası beklediği nitelikte insan kaynağıyla buluşamaması sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Yukarıda değinilen hızlı dönüşüme ve değişen ihtiyaçlara karşın üniversiteler kalıplaşmış eğitim modellerini değiştirmekte, müfredatlarını yenilemekte ve güncel beklentilerle örtüşen teknik ve teknik olmayan becerilere odaklanmakta güçlükler yaşayabilmektedir. Bu çerçevede yetkinlik temelli eğitimin de önemi ortaya çıkmaktadır.

Muhasebe mesleği, tarih boyunca tüm büyük dönüşümlere uyum sağlamayı başarmış ve önemini korumuştur. Bugün de meslek dijitalleşme ile birlikte önemli bir dönüşüm süreci içerisinde. Bu dönüşüm beraberinde meslek mensuplarının sahip olması gereken beceri ve yeterliliklerinin de farklılaşması ihtiyacını doğurmuştur. Dünya genelinde birçok muhasebe meslek örgütü, meslek mensuplarının eğitim süreçlerinde sahip olması gereken yetkinliklere odaklanmış ve mesleğin diğer birçok sürecinde olduğu gibi bu süreçte de standartlaşmaya önem vermiştir. Bu çalışmaların bir sonucu olarak, IFAC tarafından Uluslararası Eğitim Standartları oluşturulmuş ve bu kapsamda

muhasebe meslek mensuplarının sahip olması gereken teknik ve teknik olmayan yetkinlikler ortaya konmuştur. Üniversiteler, meslek mensuplarının belirlenen yetkinliklere sahip olmasında önemli bir role sahiptir (Howieson ve diğerleri 2014). Hiramatsu (2018), Amerikan Muhasebeciler Birliği'nin yıllık toplantısında gerçekleştirdiği konuşmasında, Uluslararası Muhasebe Standartları'nın muhasebe müfredatlarını küresel çapta uyumlaştırma konusunda önemli bir rol üstlenebileceğini savunurken ülkeler arası uygulama ve akademi işbirliklerinin bu rolün yerine getirilebilmesi açısından kritik öneme sahip olduğunu belirtmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de lisans seviyesinde verilmekte olan muhasebe eğitiminin uluslararası standartlara ne kadar yakınsadığını anlamak ve eksikliklerin giderilerek uluslararası standartlarda bir muhasebe eğitiminin verilmesi ve muhasebe meslek mensuplarının yetkinliklerinin istenilen düzeye çekilebilmesi amacıyla çözüm önerileri sunabilmektir. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada yetkinlikler çerçevesinde muhasebe mesleği ve bu yetkinliklerin kapsamı ele alınarak Türkiye'de üniversitelerde lisans seviyesinde verilen muhasebe eğitiminin Uluslararası Eğitim Standartları'nca belirlenen yetkinlikleri ne derece karşıladıkları inceleme konusu yapılmıştır.

2.GEÇMİŞTEN BUGÜNE MUHASEBE MESLEĞİNDE YETKİNLİKLERİN DÖNÜŞÜMÜ

Muhasebe meslek mensuplarının sahip olması gereken yetenek ve yetkinlikler, uzun yıllardır yoğun şekilde tartışılmakta ve gerek akademik gerekse sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına konu olmaktadır. Wessels (2005)'in de ifade ettiği gibi; muhasebe ve denetim mesleğinin geçerliliği ve değeri, meslek mensuplarının sürekli olarak farklı paydaş gruplarının beklentilerini karşılayabilme ve belirli çevre koşullarına uygun hizmeti sağlayabilme becerilerine bağlıdır. Bu çerçevede, geleceğin meslek mensuplarının hem mesleğe adım atabilmeleri hem de kariyer gelecekleri için daha karmaşık yetkinlik çeşitliliğine sahip olması gerekmektedir (Tempone ve diğerleri 2012).

Özellikle gelişmiş ülkelerdeki muhasebe meslek örgütleri, mesleğin gelecekte de güncelliğini koruyabilmesi adına uzun yıllardır mesleki yetkinliklere yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir. Tarihsel bir perspektifle bakıldığında, seksenli yılların sonunda Amerikan Muhasebe Birliği (American Accounting Association – AAA)'nin Bedford Komitesi tarafından hazırlanan 1986 tarihli raporda 1925-1985 yılları arasında muhasebe mesleğinin ve muhasebe eğitiminin durumu masaya yatırılarak mesleğin geleceği için mensuplarının sadece teknik yeterliliklere değil; eleştirel düşünme, bireylerarası beceriler ve muhasebe bilgi sistemini anlama gibi teknik olmayan yetkinliklere de sahip olmaları gerektiği vurgulanmıştır (Chu ve Man 2012, 121). 1989 yılında, o dönem A.B.D'deki en büyük 8 (bugün big 4 olarak bilinen) muhasebe firması tarafından hazırlanan Big Eight Raporu'na göre muhasebe eğitiminin kalitesinin artması gerektiği ve eğitimler ile uygulama arasındaki boşlukların kapatılması gerektiği vurgulanmıştır. Sonrasında ise bu sekiz firma, muhasebe eğitimi için

bir komisyon kurarak 5 milyon \$ kaynak ayırmıştır (Russel ve Smith 2003, 3). 1996 yılında Kanada Mali Müşavirler Örgütü (Canadian Institute of Chartered Accountants – CICA) tarafından yayımlanan raporda, meslek mensuplarının çağın ihtiyaçlarına ayak uydurmak zorunda olduğu ve bu kapsamda işletme becerilerini ve teknik yeterliliklerini artırmaları gerektiği vurgulanmıştır (CICA 1996).

Amerikan Kamu Muhasebecileri Örgütü (AICPA), Temel Yetkinlik Çerçevesi'ni 1999 yılında hazırlamıştır. O dönemde hazırlanan yetkinlik çerçevesinde, muhasebe mesleğine özgü yetkinlikler tanımlanmamış onun yerine 20 adet fonksiyonel, bireysel ve geniş kapsamlı işletme perspektifinden beceriler tanımlanmıştır (Abbasi 2013). AICPA tarafından hazırlanan çerçevenin güncellenen haline göre yetkinlikler üç ana başlıkta toplanmaktadır (AICPA 2018):

- Muhasebe yetkinlikleri: Muhasebe meslek mensuplarınca yaratılan değerlerle ilişkili teknik yetkinlikleri içermektedir.
- Profesyonel yetkinlikler: Bireysel özellikler ve değerleri içermektedir.
- İşletme yetkinlikleri: İşletmenin iç ve dış şartlarını anlayabilmekle ilişkili perspektif ve yeteneklerden oluşmaktadır.

İngiliz Muhasebeci ve Mali Müşavirler Birliği'nin (ACCA) 2016 yılında gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarına göre 2025'e kadar olan süreçte muhasebe mesleğinin dijital teknolojiler, kurumsal yönetim ve beklentiler çerçevesinde dönüşmesi ve meslek mensuplarının denetim ve güvence, kurumsal raporlama ve stratejik planlama gibi teknik becerilerin yanı sıra yaratıcılık, dijital farkındalık ve duygusal zeka gibi teknik olmayan yetkinliklere ihtiyaç duyacakları öngörülmektedir. Yine Chaplin (2017) tarafından Avusturalya'dan 143 muhasebe şirketiyle gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre; geleceğin muhasebe meslek mensuplarının sahip olması gereken 12 yetkinlik arasında ilk üç sırada "analitik beceriler, yasal bilgi hakimiyeti, yaratıcı düşünce" yer alırken defter tutma ve takım çalışması listenin sonunda yer almaktadır. Dolayısıyla mesleki yetkinliklerin kazanımında hem üniversite ve benzeri eğitim kurumlarında alınan eğitimlerin hem profesyonel hayat süresince alınan mesleki eğitimlerin hem de kişisel gelişim odaklı diğer eğitimlerin önemli bir yeri bulunmaktadır.

3. MUHASEBE EĞİTİMİNDE YETKİNLİK ARAYIŞI

Bireylerin doğrudan bir mesleği öğrenmediği ancak pratikte uygulamaya dökülebilecek bilgi ve yetenek setinin özüksendiği bilgiyi üretme ve çoğaltma süreci, günümüzde mesleki eğitimin ana motifidir (Murphy 2017, 485). Önceki bölümlerde de açıklandığı üzere, muhasebe mesleğinin paydaş grubunun farklılaşması ve beraberinde meslekten beklentilerin bugünün ve yarının ihtiyaçlarına paralel biçimde dönüşmesiyle birlikte muhasebe eğitiminin de bu istek ve ihtiyaçlara yanıt verebilecek meslek mensupları yetiştirebilmek adına dönüşmesi gerekliliği ortadadır (Towers-Clark 2015).

Muhasebe eğitimine yönelik standartların getirilerek kalitenin artırılması gerekliliği uzunca süredir tartışılmaktadır (Wells 1999). Benzer şekilde muhasebe eğitiminin tasarımı ve çağın beklentilerine, güncel ihtiyaçlara ve bilimsel güncelliğe göre uyumlaştırılması konusu da araştırmacılar tarafından ele alınmaktadır (Boyce 2004; Chabrak ve Craig 2013; Hopper 2013). Bu çerçevede farklı modeller, tasarım önerileri ve uygulama şekilleri önerilmiştir. Mussov (2017), muhasebe eğitiminin geliştirilebilmesi için akademik planın ilk unsuru olan eğitim modelinin amaç ve değer önerilerinin yeniden tanımlanması gerekliliğini vurgulayarak hedef ve önceliklerin doğru tespit edilmesinin muhasebe programlarının katma değerini artıracaklarını savunmaktadır. Jackling ve Lange (2009) tarafından Avusturalya'da 174 üniversite mezununun yetkinlikleriyle meslek mensuplarının beklentilerini karşıladıkları çalışmanın sonuçlarına göre teknik muhasebe bilgisinin önemi her iki tarafça bilinmekle birlikte meslek mensupları, yeni mezunların genel seviyedeki birçok yetkinliği muhasebe derslerinde öğretilmediğini düşünmektedir. Lawson ve diğerlerinin 2015 yılında yayımladıkları çalışmada ise yetkinlik bazlı muhasebe müfredatının uygulanması açısından iki önemli güçlük bulunduğunu belirtilmiştir. Bu güçlükler şu şekildedir:

- Muhasebe eğitimcilerinin fonksiyonel odaklı eğitim hedeflerini (örneğin belirli bir disiplin odaklı) benimsemiş olması sebebiyle bütünlük öğrenme çıktıları setinin tanımlanmasının güçlüğü,
- Müfredat entegrasyonunun kapsamının tanımlanması güçlüğü (kaç öğretim üyesinin görev alacağı, ne kadarının muhasebe dışı uzmanlıklara sahip olacağı gibi).

Araştırmacılarla aynı doğrultuda düşüncelerle hareket eden meslek örgütleri, muhasebe eğitimlerine bir standart getirerek teknik ve teknik olmayan yetkinliklerin aktarımını daha etkin ve verimli kılmayı amaçlamış ve bu kapsamda çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Amerikan Muhasebe Birliği (AAA) ve Amerikan Kamu Muhasebecileri Örgütü (AICPA) tarafından kurulan ve muhasebe mesleğinin geleceğine yönelik eğitim altyapısı tasarlamayı, tartışmalar gerçekleştirmeyi amaçlayan bir komisyon olan The Pathways Commission on Accounting Higher Education (PCAHE) tarafından 2012 yılında hazırlanan raporda, sınıf içi eğitimin muhasebe öğrencilerini sektörün gerekliliklerine uygun şekilde hazırlaması gerektiği vurgulanmaktadır (PCAHE 2012). AAA'nın bir diğer eğitim çalışması ise Amerikan Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü (IMA) ile olmuştur. 2010 yılında oluşturulan ortak komite, 2014 yılında ilk raporunu yayımlayarak şu dört tavsiyeden oluşan yetkinlik temelli bir muhasebe eğitimi çerçevesi tasarlamıştır (Lawson ve diğerleri 2013):

- Muhasebe eğitimi, uzun vadeli kariyer gerekliliklerine odaklı olmalıdır,
- Muhasebe eğitiminin sahası, kapsayıcı bir örgütsel yapıyı içerecek şekilde (kamu muhasebesi dahil) genişletilmelidir,

- Muhasebenin değer önerisi, kavramsal olarak strateji formülasyonu, analiz, planlama ve uygulamayı (Kurumsal performans yönetimi EPM) içerecek şekilde genişletilmelidir,
- Muhasebe yetkinlikleri, entegre eğitim pedagojisi kullanılarak öğretilmelidir.

Kanada SMM örgütü (Canadian Institute of Chartered Accountants - CICA), ilk olarak 2001 yılında akademisyenler ve meslek mensuplarının danışmanlığında bir mesleki yetkinlik çerçevesi ve yetkinlik haritası hazırlamıştır. Sonrasında örgüt, 2003 yılında sertifikasyon sürecini yetkinlik tabanlı yaklaşıma dönüştürmüştü ve nihayet 2012 yılında, Kanada’da SMM sınavına girecek adaylar için bir yetkinlik kılavuzu oluşturulmuştur (CICA 2012). Hazırlanan bu yetkinlik çerçevesinin amaçlarından biri de üniversitelerin uygun müfredat içeriğini sunmasını sağlamak olarak belirlenmiştir.

Muhasebe eğitiminde yetkinlik odaklı standardizasyon çalışmalarının en önemlisi, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından oluşturulan Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu (IAESB)’nin yayımladığı “Uluslararası Eğitim Standartları”dır (IES). IFAC’ın muhasebe eğitiminde standardizasyona yönelik çalışmalarının geçmişi 1982 yılına, Uluslararası Muhasebe Eğitimi Kılavuzları (IAEG)’na kadar dayanmaktadır. O dönemde kılavuz, profesyonel bir muhasebe eğitim programının bileşenlerini tanımlamaktaydı. Sonrasına IAEG’ler IES’lerle değiştirilmiş ve ilk 6 eğitim standardı 2003 yılında, 7. Standart 2004 yılında ve 8. standart 2006 yılında yayımlanmıştır. Sonraki yıllarda bu standartlar çeşitli güncellemelerle yenilenmiştir.

Uluslararası Eğitim Standartları şu başlıklardan oluşmaktadır (IAESB, 2017):

- IES 1: Profesyonel Muhasebe Eğitim Programlarına Giriş Gereklilikleri
- IES 2: İlk Mesleki Gelişim – Teknik Yetkinlikler
- IES 3: İlk Mesleki Gelişim – Mesleki Beceriler
- IES 4: İlk Mesleki Gelişim – Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar
- IES 5: İlk Mesleki Gelişim – Uygulama Tecrübesi (Staj)
- IES 6: İlk Mesleki Gelişim – Mesleki Yetkinliğin Değerlendirilmesi
- IES 7: Sürekli Mesleki Gelişim
- IES 8: Finansal Tabloların Denetiminden Sorumlu Sözleşme Sorumlu Ortağı için Mesleki Yetkinlik

Hacırüstemoğlu, 2009 yılında yayımlanan ve Türkiye’de muhasebe eğitiminin geleceğine yönelik 10 yıllık hedefleri ele alan çalışmasında, üniversitede verilen muhasebe eğitiminin uluslararası seviyeye ulaşabilmesi için yayımlanan standartlara uyumun önem taşıdığını vurgulamıştır (Hacırüstemoğlu 2009, 29). Muhasebe mesleği mensubu olabilmek için hala en geçerli yöntem üniversite eğitimidir. 2003 yılında Japonya’da SMM adaylarını yetiştirmek üzere özel muhasebe okulları kurulmuştur. Ancak 2008 yılında yapılan istatistiki çalışma sonuçlarına göre toplam 3.625

öğrenci içinde bu okulları tercih eden SMM adaylarının sayısı sadece 155 olarak tespit edilmiştir (Sugahara ve Boland 2011, 383). Bu istatistik, üniversitede verilen eğitimin mesleğe giriş için önemini göstermekte ve üniversite eğitiminin mesleğin gerektirdiği yetkinlikleri öğrencilere vermesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde IAESB'nin başarılı olabilmesi ve yayımladığı standartlarla arzuladığı çıktıları elde edebilmesi için Uluslararası Eğitim Standartları'nın dünya genelinde eğitim kurum/kuruluşları tarafından kabul görmesi ve istikrarlı bir şekilde eğitim programına entegre edilmesi gerekmektedir (Crawford ve diğerleri 2014).

Literatürde üniversite seviyesinde muhasebe eğitimi tasarımı ve müfredata yönelik Uluslararası Eğitim Standartları'nı odak alan ulusal ve uluslararası çalışmalar bulunmaktadır. Sharifi ve diğerleri (2009), Uluslararası Eğitim Standartları'yla uyumlu ve yetkinlik temelli bir yüksek lisans muhasebe iletişimi ders içeriği tasarlamışlardır. İçerik tasarım sürecinde anket sonuçlarından da yararlanılmıştır. Sugahara ve Boland (2011), Japonya'da 76 muhasebe akademisyeni ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında, yüksek lisans seviyesinde ders veren akademisyenlerin Uluslararası Muhasebe Standartları'na uyumu önemsediklerini ortaya koyarken lisans seviyesinde ders veren akademisyenlerin uyuma verdikleri önem ve standartlara yönelik algılarının çok daha zayıf olduğu sonucuna ulaşmıştır. Herawati, 2012 yılında Endonezya'da Uluslararası Eğitim Standartları'nı temel alarak gerçekleştirdiği çalışmada, üniversitedeki muhasebe eğitiminin sosyal beceriler bakımından eksik kaldığı ve müfredatın yeniden tasarlanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Helliar (2013), muhasebe eğitiminin küresel çapta tutarlı ve karşılaştırılabilir olması gerektiğini belirtirken, IFAC ve IAESB tarafından belirlenen eğitim standartlarının daha deneyimsel, yapılandırıcı ve durumlu/yerleşik öğrenme temelli bir yaklaşımla tasarlanması ve eğitim programına entegre edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Watty ve diğerleri (2013) ise, çalışmalarında Uluslararası Muhasebe Standartlarına Avusturalya, Japonya ve Sri Lanka'daki muhasebe eğitiminin uyum seviyesini araştırma konusu yapmışlardır. Yüz yüze görüşme ve anketler eliyle elde edilen veriler sonucunda, Avusturalyalı akademisyenlerin standartlara yönelik farkındalık düzeyi yüksek olarak tespit edilirken Japon akademisyenler lisans seviyesi programlarının kalitesiyle ilgili daha şüpheci yaklaşmış ve standartların daha net biçimde uygulamaya geçirilebilmesi için adımlar atılması gerektiğini belirtmiştir. Sri Lanka'da ise akademisyenler standartlar hakkında oldukça bilgili ve farkında çıkmıştır.

AlMotairy (2014) tarafından Suudi Arabistan'da Muhasebe Eğitim Standartları'na uyuma yönelik yapılan araştırmada ülkenin standartlara hiç bir başlık altında uymadığını tespit etmiş ve tüm paydaşlarla birlikte sorunun çözümü için çalışılması gerektiğini tavsiye etmiştir. Pramata (2015), Endonezya'da muhasebe akademisyenleriyle uygulamacılar arasında bir uyum sorunu olduğunu ve bu sorunun ilgilenilen konular ve önceliklerle ilişkili olduğunu savunmaktadır. Çözüm olarak ise, akademisyenlere pratikle uyumlu müfredat çalışmaları önermektedir. Aleqab, Nurunnabi ve Adel

(2015) tarafından Ürdün'de gerçekleştirilen çalışmada Ürdün'de muhasebe eğitiminin IFAC standartları ile uyum seviyesi bir gelişmekte olan ülke örneği olarak ele alınmıştır. Anket araştırması sonucunda özellikle IFAC materyallerinin Arapça'ya çevrilmemiş olması ve düzenleyici yerel otoritelerin müfredatın güncellenmesi hususunda bir adım atmamış olmasının standartlarla Ürdün'de verilen muhasebe eğitiminin farklılaşmasına yol açtığı belirtilmektedir. Zenuni ve Miti (2017) tarafından AB aday ülke statüsündeki Arnavutluk özelinde IFAC'ın Muhasebe Standartları ile AB düzenlemeleri karşılaştırılmış ve önemli bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Dolayısıyla Arnavutluk yasalarında çeşitliği değişiklikler ve uyumlaştırma çalışmaları tavsiye edilmiştir.

Ulusal literatürde de Muhasebe Eğitimi Standartlarına yönelik gerçekleştirilmiş çalışmalar bulunmaktadır. Zaif ve Ayanoglu (2007), Türkiye'de devlet ve vakıf üniversitelerinin iktisat fakültelerindeki muhasebe derslerini ve ders programlarını kredileri, ortalama ders sayıları ve zorunlu ya da seçmeli ders olma nitelikleriyle değerlendirmiş ve sonuç itibarıyla muhasebe odaklı bölümlerin açılması gerekliliğini ve standartlara uyum çalışmalarının önemini vurgulamıştır. Özbirecikli ve Pastacıgil (2009), Uluslararası Eğitim Standartları ve Türkiye'de bu standartlara karşılık gelen uygulamaları irdeleyerek standartlara uyumlu bir eğitim ile muhasebe meslek mensuplarının geleceğe yönelik beklentileri karşılayabileceği sonucuna ulaşmıştır. Çubukçu (2012), Muhasebe Eğitim Standartları Komitesi'nin çalışmalarını irdeleyerek etik eğitimi ve Türkiye'deki durumunu çalışma konusu yapmış ve sonuç itibarıyla etik derslerinin yeterli seviyede olmadığı yönünde kanaat bildirmiştir. Terzi ve diğerleri 2013 yılında yaptıkları çalışmada, Türkiye'de eğitim veren devlet ve vakıf üniversitelerinin İşletme bölümlerinde okutulan müfredatları incelemişler ve seçilen üniversiteler ulusal kredi ve AKTS'leri açısından değerlendirmişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre devlet üniversitelerinde muhasebe eğitiminde hem seçmeli hem de zorunlu derslerin vakıf üniversitelerine göre fazla olması iyi bir eğitim verdiğinin göstergesi olabileceği savunulmaktadır. Fakat yazarlar, kesin bir yargıya ulaşabilmek için sadece ders sayılarının yeterli olamayacağı öğretim elemanı sayısı, tecrübesi, fiziki şartlar gibi diğer etki faktörlerinin de değerlendirmeye katılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tosunoğlu ve diğerleri (2018), Uluslararası Eğitim Standartları'nı temel alarak Türkiye'de meslek mensuplarıyla akademisyenlerin önem verdikleri yetkinlikleri karşılaştırmış ve akademisyenlerin daha teorik ve bilgi odaklı, meslek mensuplarının ise daha sosyal yetkinlikler odaklı bakış açısına sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Özbirecikli ve Şen (2018) yaptıkları çalışmada Türkiye'de muhasebe meslek mensuplarının eğitime yönelik düzenleme ve faaliyetleri uluslararası eğitim standartları ile mukayese ederek değerlendirmişlerdir. Çalışmanın bulgularına göre yazarlar TESMER'in eğitim programlarının bazı eksiklikleri olmasına rağmen, IES'lerle karşılaştırıldığında, teknoloji destekli TESMER eğitim programları çoğunlukla IES'lerle uyumlu olduğu kanaatine varmışlardır. Yazarlar ek olarak Serbest muhasebeci ve yeminli muhasebecilerin denetimle ilgili rollerini değerlendirmişler ve

mevcut ve potansiyel denetçilerin bugünün gelişimini tanımalarını ve yarının ihtiyaçlarını öngörmeleri gerektiğinin altını çizmişlerdir. Aynı zamanda denetim pazarında rekabet avantajı elde etmek isteyen yerel denetim firmaların da bu çerçevede kendilerini IES'lerin içeriğine göre yeniden şekillendirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Güney (2019) ise konuya farklı bir perspektiften yaklaşarak yükseköğretimde akreditasyon çalışmalarını değerlendirdiği çalışmasında üniversitelerdeki muhasebe programlarındaki farklılıkların akredite çalışmalarını zorlaştırdığını belirtmiştir. Ayrıca üniversitelerde kalitenin akreditasyon ile artırılabilirliğini belirtmiş özde ise muhasebe eğitiminde kalitenin artırılması için bir akreditasyon kurumuna, akreditasyon standartlarına ve bu alanda yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğunu önemle belirtmiştir.

4. TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN 2 NO'LU ULUSLARARASI EĞİTİM STANDARDI'NA (IES 2) UYUMU ARAŞTIRMASI: EGE BÖLGESİ ÇALIŞMASI

Üniversitede muhasebe eğitiminin standartlarla çizilen çerçeveye ulaştırılabilmesi adına, öğrencilerin hedeflenen teknik yetkinlikleri kazandırılmasına yönelik çalışmalar önem arz etmektedir. IES 2 standardı ile IFAC, 10 yetkinlik başlığı altında toplam 41 öğrenme çıktısı yayımlayarak aday meslek mensuplarının sahip olması gerektiğini düşündüğü yetkinlikleri, öğrenme çıktılarıyla ilişkilendirmiş ve muhasebe paydaşlarına sunmuştur. Bu başlıklar şu şekilde sıralanmaktadır (IAESB 2017):

- Finansal Muhasebe ve Raporlama: Bu başlık altında altı alt öğrenme çıktısı bulunmaktadır.
- Yönetim Muhasebesi: Bu başlık altında beş alt öğrenme çıktısı bulunmaktadır.
- Finans ve Finansal Yönetim: Bu başlık altında altı alt öğrenme çıktısı bulunmaktadır.
- Vergilendirme: Bu başlık altında dört alt öğrenme çıktısı bulunmaktadır.
- Denetim ve Güvence: Bu başlık altında beş alt öğrenme çıktısı bulunmaktadır.
- Yönetişim, risk yönetimi ve iç kontrol: Bu başlık altında dört alt öğrenme çıktısı bulunmaktadır.
- İş Hukuku ve Düzenlemeleri: Bu başlık altında iki alt öğrenme çıktısı bulunmaktadır.
- Bilgi Teknolojisi: Bu başlık altında üç alt öğrenme çıktısı bulunmaktadır.
- İşletme ve Organizasyonel Çevre: Bu başlık altında üç alt öğrenme çıktısı bulunmaktadır.
- İktisat: Bu başlık altında üç alt öğrenme çıktısı bulunmaktadır.

Ayrıca Standartta, tespit edilen bu öğrenme çıktılarının orta düzey yetkinliği temsil ettiği belirtilmiş ve bu seviyede yetkinliğe sahip bir muhasebe meslek mensubunun düşük belirsizlik ve karmaşıklık düzeylerindeki işlerle ilişkilendirildiği belirtilmiştir (IAESB 2017).

Çalışmamızın da odak noktası olan IES 2, kısıtlı da olsa ulusal literatürde araştırma konusu yapılmıştır. Uyar (2008), çalışmasında Uluslararası Muhasebe Standartları'nı ana hatları itibariyle açıklayarak IES 2 nolu standarda Akdeniz Üniversitesi'ndeki muhasebe eğitiminin uyumluluğunu verilen dersler itibariyle inceleme konusu yapmıştır. Sonuç olarak, belirli bir seviyede standartlarla uyum söz konusuyken atılması gereken adımlar olduğu belirtilmiştir. Gökten ve Gökten (2016), çalışmalarında tüm standartlara yönelik değerlendirmelerini paylaşmakla birlikte IES 2 standardının Türkiye'de kısmen de olsa uygulandığını belirtmiş, standarda yönelik kapsamlı bir analize girmemiştir. Can ve Demirci (2016), IES 2 nolu standart kapsamında, Sakarya Üniversitesi'nde İşletme, Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakülteleri'nde verilen muhasebe eğitimini irdelemiş ve sonuç olarak en uyumlu müfredata sahip olan bölümün İşletme olduğunu ortaya koymuştur.

4.1. Metodoloji

Bu çalışmada, Ege Bölgesi'ndeki devlet üniversitelerinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümleri'nin teknik muhasebe eğitimini ilgilendiren 2 nolu Uluslararası Muhasebe Standardı'na uyum seviyesi araştırma konusu yapılmıştır. İncelemeye konu yapılacak üniversiteler Ege Bölgesi'ndeki devlet üniversiteleri olarak tespit edilmiştir. Çalışmayla, IES 2'de 10 ana yetkinlik başlığı altında yer alan eğitim konularındaki öğrenme çıktıları, üniversitelerin eğitim kataloglarında yer alan ilgili derslerdeki öğrenme çıktılarıyla karşılaştırılmış ve uyumlulukları değerlendirilmiştir. Çalışmaya; Manisa'dan Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İzmir'den Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Katip Çelebi Üniversitesi, Aydın'dan Adnan Menderes Üniversitesi, Afyon'dan Afyon Kocatepe Üniversitesi, Kütahya'dan Dumlupınar Üniversitesi, Balıkesir'den Balıkesir Üniversitesi, Denizli'den Pamukkale Üniversitesi, Muğla'dan Muğla Üniversitesi ve Uşak'tan Uşak Üniversitesi dahil edilmiştir. İzmir Demokrasi Üniversitesi ve Bakırçay Üniversitesi, devlet üniversiteleri olmalarına rağmen internet sitelerinde ders katalogları bulunmaması sebebiyle çalışmaya dahil edilememiştir.

IES 2 standardı, öğrenme çıktılarıyla ilgilenmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada esas olarak yukarıda belirtilen üniversitelerin ders kataloglarında yer alan ve dersi veren öğretim üyelerince hazırlanan her derse ilişkin öğrenme çıktıları dikkate alınmıştır. Ancak birçok üniversitede, öğrenme çıktılarının amacına uygun biçimde hazırlanmadığı ya da tamamen atlandığı görülmüştür. Tespit edilen bu derslerin öğrenme çıktılarının yanı sıra haftalık ders programlarında belirtilen konular da dikkate alınarak kapsam genişletilmiştir. Bu durum çalışmanın kısıtını oluşturmakla birlikte,

üniversitelerin ders kataloglarını daha hassas hazırlaması bakımından önemli bir tespit olarak görülmektedir. Dolayısıyla çalışmada izlenen yöntemin aşamaları şu şekilde sıralanabilir;

- Çalışmaya dahil edilen Ege Bölgesi'ndeki üniversitelerin tespiti,
  - Üniversitelerin ders kataloglarının bulunup bulunmadığının tespiti,
  - Ders kataloglarında yer alan ders içerikleri ve haftalık ders planlarının incelenerek standartta belirtilen öğrenme çıktılarının bulunup bulunmadığının tespiti,
- İki farklı öğretim üyesi tarafından yapılan değerlendirmelerin yeniden gözden geçirilerek birleştirilmesi

4.2. Bulgular

Çalışmanın bulguları, genel bulgular ve standardın içeriğindeki her maddeye yönelik ayrıntılı bulgular olarak ikiye ayrılmıştır.

4.2.1. Genel Bulgular

Çalışmada, yetkinliklerin karşılanma durumunun değerlendirilmesi açısından 11 üniversiteye ilişkin veriler toplu olarak ele alınmıştır. Üniversiteler bazında ya da karşılaştırmalı bir analize yer verilmesi uygun görülmemiştir. Dolayısıyla IES 2'de belirtilen toplam 41 öğrenme çıktısı üzerinden değerlendirildiğinde, 11 üniversitedeki ilgili derslerin standarda tam uyumlu olabilmesi için toplam 451 adet öğrenme çıktısına sahip olması gerekmektedir.

Bu çerçevede bulgular şu şekilde sıralanmaktadır;

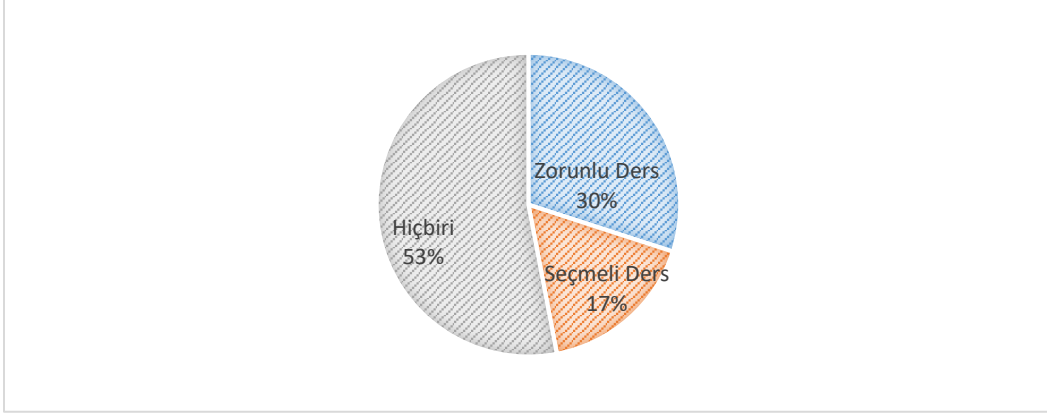
- Öğrenme çıktılarının %40'ı zorunlu dersler ile karşılanmaktadır,
  - Öğrenme çıktılarının %26'sı' u seçmeli dersler ile karşılanmaktadır,
  - Öğrenme çıktılarının %34'ü karşılanmamaktadır,
  - Finansal/Sayısal olmayan yetkinliklerin karşılanmasında üniversiteler sıkıntı yaşamaktadır.
- 10 yetkinlik grubundan birinde hiçbir üniversite tarafından karşılanamayan öğrenme çıktısı bulunmakla birlikte bu sayıya, sadece bir üniversite tarafından karşılanan öğrenme çıktılarını da eklediğimizde sayı üç yetkinliğe ulaşmaktadır. Dolayısıyla 10 yetkinlikten 3'ünde hiç karşılanamayan ya da sadece bir üniversite tarafından karşılanabilen yetkinlikler bulunmaktadır.

4.2.2. Ayrıntılı Bulgular

4.2.2.1. Finansal Muhasebe ve Raporlama Yetkinliğine Yönelik Bulgular

Bu yetkinlik başlığı altında IFAC 6 öğrenme çıktısı tespit etmiştir. Bu öğrenme çıktılarından %30'u araştırmaya konu edilen üniversitelerde zorunlu dersler ile karşılanmaktadır. Öğrenme

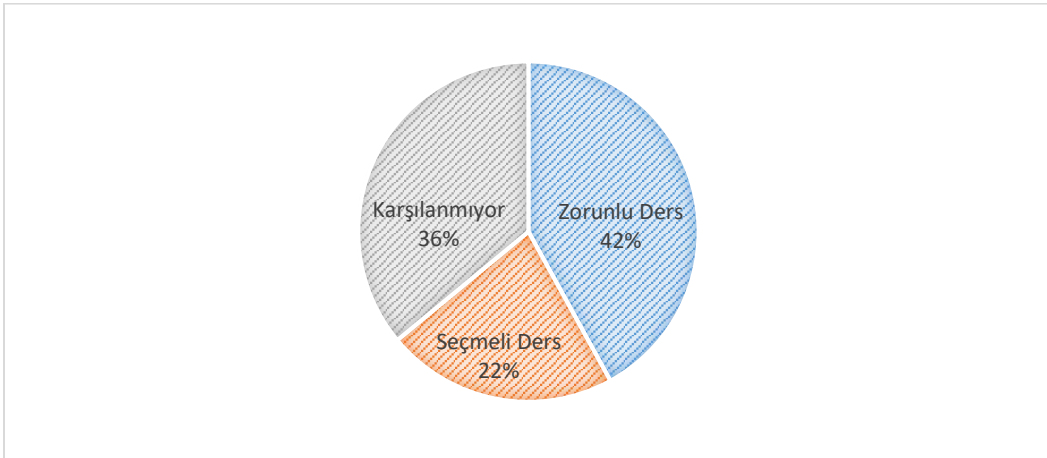
çıkartılarının %17'si seçmeli derslerle karşılanabilirken, %53'ü hiçbir ders tarafından karşılanmamaktadır. Bu başlıkta yer alan “Finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan muhasebe politikalarının uygunluğunun değerlendirilmesi” öğrenme çıktısını sadece bir üniversite seçmeli ders ile karşılayabilmektedir. Diğer on üniversite bu çıktıyı karşılayamamaktadır. Yine bu başlıktaki “Finansal olmayan verileri içeren raporların, örneğin, sürdürülebilirlik raporlarının ve entegre raporların yorumlanması” öğrenme çıktısını hiçbir üniversite karşılamamaktadır.

Şekil 1. Finansal Muhasebe ve Raporlama Başlığındaki Öğrenme Çıktılarının Karşılanma Seviyesi

4.2.2.2. Yönetim Muhasebesi Yetkinliğine Yönelik Bulgular

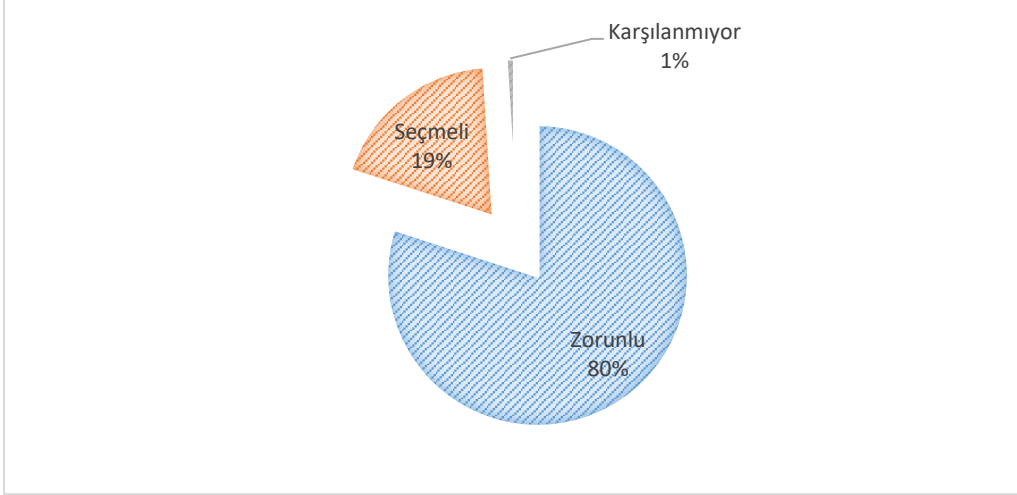
Bu başlık altında yer alan 5 öğrenme çıktısının %42'si zorunlu dersler eliyle öğrencilere kazandırılmaktadır. Çıktıların %22'si seçmeli derslerle karşılanırken %36'sı karşılanamamaktadır. Bu başlık altında yer alan “Yönetimin karar almasında ilgili bilgileri sunmak için finansal ve finansal olmayan bilgilerin analiz edilmesi” öğrenme çıktısını sadece bir üniversite seçmeli ders ile karşılayabilmektedir. Diğer on üniversite bu yetkinliği karşılayamamaktadır.

Şekil 2. Yönetim Muhasebesi Başlığındaki Öğrenme Çıktılarının Karşılanma Seviyesi

4.2.2.3. Finans ve Finansal Yönetim Yetkinliğine Yönelik Bulgular

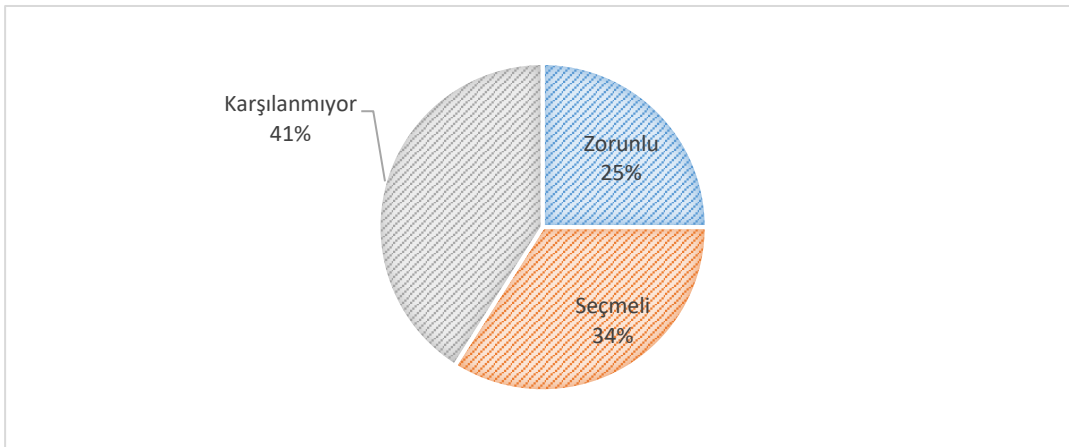
Finans ve Finansal Yönetim başlığı, araştırmaya dahil edilen üniversitelerin en başarılı olduğu yetkinlik başlıklarından biri olmuştur. Bu başlık altında yer alan toplam 6 öğrenme çıktısının %80'i zorunlu dersler eliyle öğrencilere kazandırılmaktadır, %19'u seçmeli derslerde sunulmaktadır. Öğrenme çıktılarının %1'i ise hiçbir derste öğrencilere sunulmamaktadır.

Şekil 3. Finans ve Finansal Yönetim Başlığındaki Öğrenme Çıktılarının Karşılanma Seviyesi

4.2.2.4. Vergilendirme Yetkinliğine Yönelik Bulgular

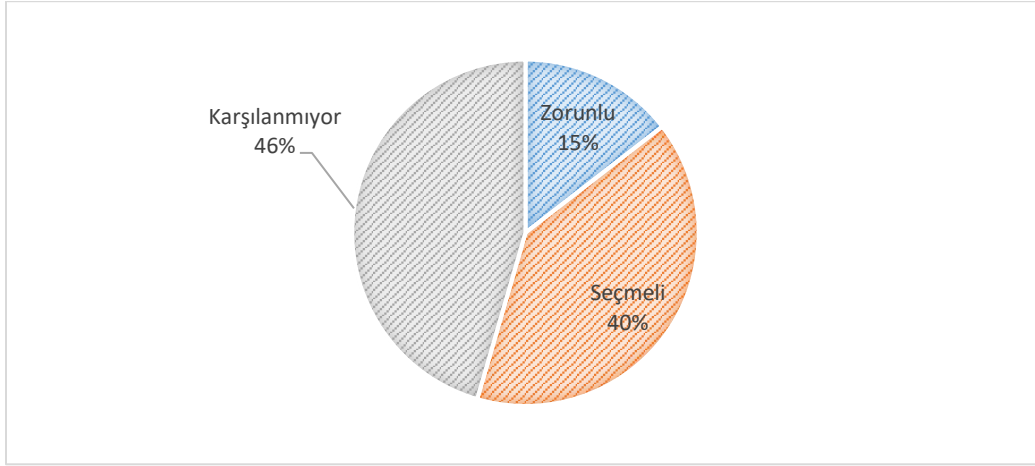
Vergilendirme, bir önceki başlığın aksine, araştırmaya dahil edilen üniversitelerin karşılamada en zorlandığı yetkinliklerden biri olarak tespit edilmiştir. Bu başlık altında yer alan 4 öğrenme çıktısından %25'i zorunlu derslerle ve %34'ü seçmeli derslerle karşılanırken %41'i herhangi bir ders tarafından karşılanmamaktadır. Bu yetkinlik altında yer alan "*Vergi planlaması, vergiden kaçınma ve vergi kaçırma arasındaki farkların açıklanması*" öğrenme çıktısını bir üniversite zorunlu ders ile, iki üniversite seçmeli dersle karşılarırken kalan üniversiteler bu çıktıyı karşılayamamaktadır.

Şekil 4. Vergilendirme Başlığındaki Öğrenme Çıktılarının Karşılanma Seviyesi

4.2.2.5. Denetim ve Güvence Yetkinliğine Yönelik Bulgular

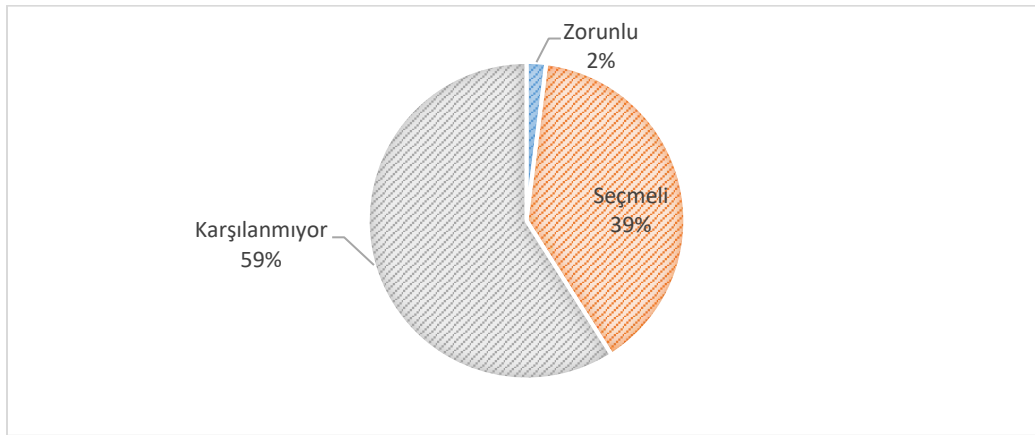
Denetim ve Güvence başlığında yer alan toplam 5 öğrenme çıktısının sadece %14,5'i zorunlu derslerle karşılanmaktadır. Öğrenme çıktılarının %40'ı seçmeli derslerle karşılanabilirken, %45,5'i ilgili derslerin hiçbirinde öğrencilere sunulmamaktadır. Bu yetkinlik altında yer alan "Güvence sözleşmelerinin temel unsurlarını ve söz konusu sözleşmelerle ilgili olan uygulanabilir standartların açıklanması" öğrenme çıktısını iki üniversite zorunlu derslerle karşılamakta diğer üniversiteler herhangi bir ders ile karşılayamamaktadır.

Şekil 5. Denetim ve Güvence Başlığındaki Öğrenme Çıktılarının Karşılanma Seviyesi

4.2.2.6. Yönetişim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol Yetkinliğine Yönelik Bulgular

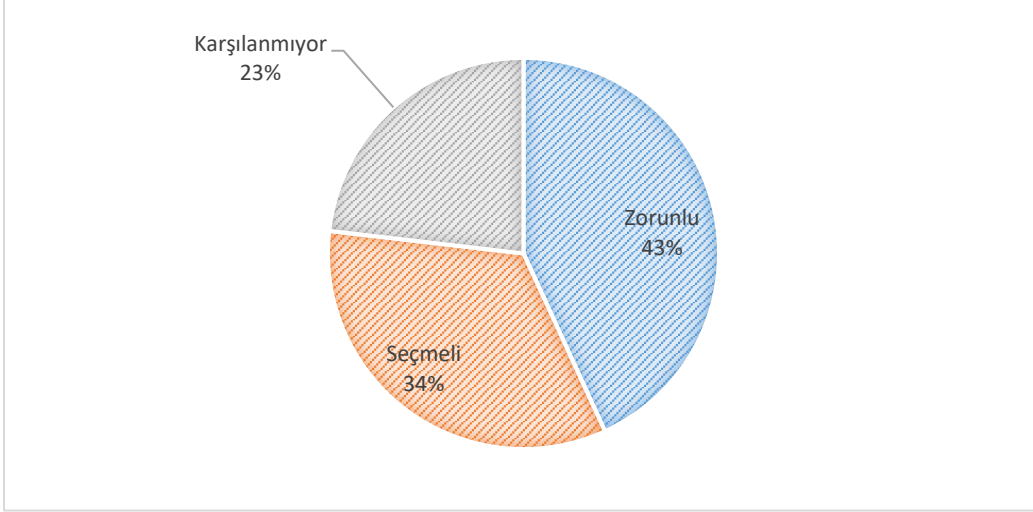
Yönetişim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol yetkinliği, araştırmaya alınan üniversitelerin karşılamakta en fazla zorlandığı yetkinlik olarak dikkat çekmektedir. Bu başlık altında yer alan 4 öğrenme çıktısının %2'si zorunlu derslerle karşılanmaktadır. Öğrenme çıktılarının %39'u seçmeli derslerde yer alırken, %59'u herhangi bir derste öğrencilere sunulmamaktadır.

Şekil 6. Yönetişim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol Başlığındaki Öğrenme Çıktılarının Karşılanma Seviyesi

4.2.2.7. İş Hukuku ve Düzenlemeleri Yetkinliğine Yönelik Bulgular

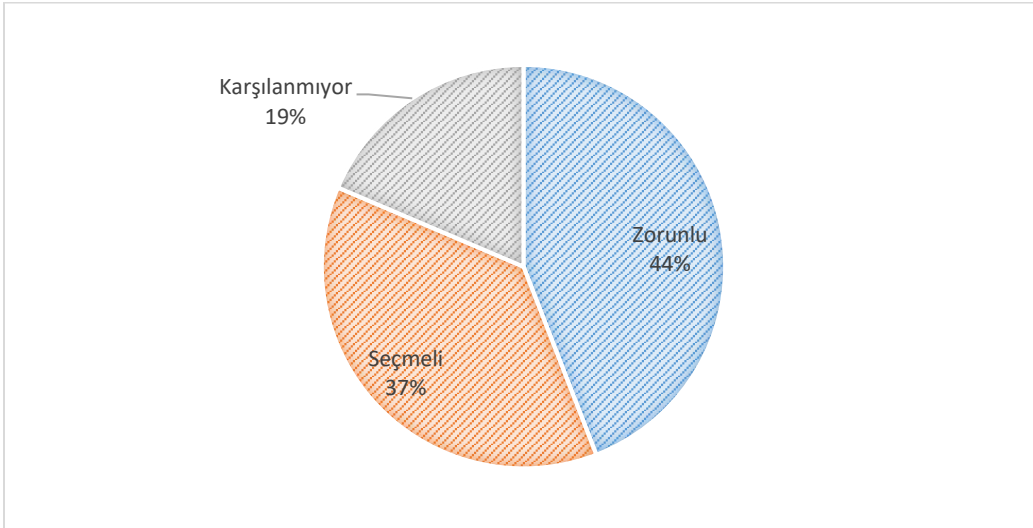
Bu başlık altında standart, sadece 2 öğrenme çıktısına yer vermektedir. Bu öğrenme çıktılarının %41'i zorunlu derslerle, %32'si seçmeli derslerle karşılandığı tespit edilmiştir. Öğrenme çıktılarının %22'si ise karşılanmamaktadır.

Şekil 7. İş Hukuku ve Düzenlemeleri Başlığındaki Öğrenme Çıktılarının Karşılama Seviyesi

4.2.2.8. Bilgi Teknolojisi Yetkinliğine Yönelik Bulgular

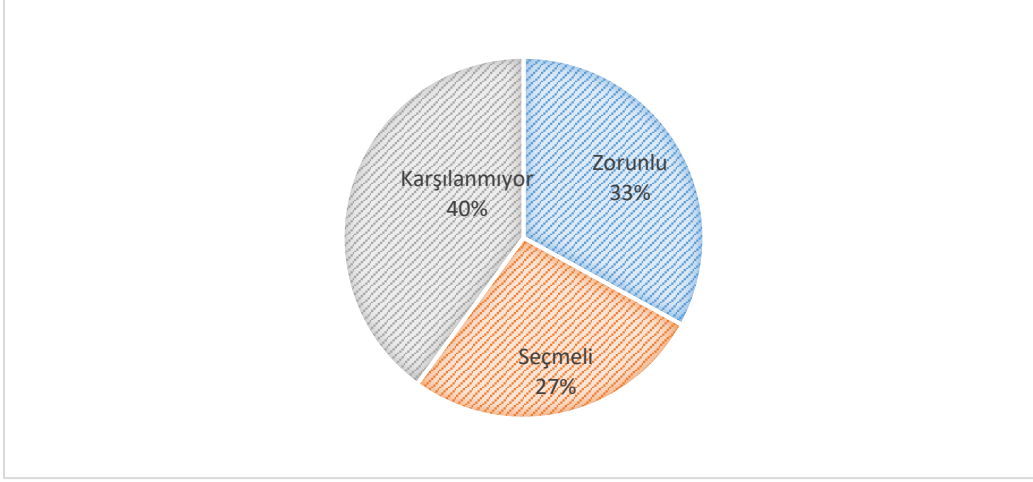
Bilgi Teknolojisi yetkinliği altında 3 öğrenme çıktısı tanımlanmıştır. Bu öğrenme çıktılarının %39,4'ü araştırmaya alınan üniversitelerde zorunlu dersler eliyle karşılanırken %33,3'ü seçmeli derslerle öğrencilere sunulmaktadır. Öğrenme çıktılarının %27,3'ü karşılanamamaktadır.

Şekil 8. Bilgi Teknolojisi Başlığındaki Öğrenme Çıktılarının Karşılama Seviyesi

4.2.2.9. İşletme ve Organizasyonel Çevre Yetkinliğine Yönelik Bulgular

İşletme ve Organizasyonel Çevre başlığında yer alan 3 öğrenme çıktısının %33'ü zorunlu derslerle, %27'si seçmeli derslerle karşılanmaktadır. Çıktıların %40'ı herhangi bir ders ile karşılanamamaktadır.

Şekil 9. İşletme ve Organizasyonel Çevre Başlığındaki Yetkinliklerin Karşılanma Seviyesi

Bu yetkinlik altında yer alan “Çokuluslu şirketlerin, e-ticaretin ve gelişen piyasaların rolü dahil küreselleşmenin özelliklerinin tanımlanması” öğrenme çıktısını üç üniversite zorunlu derslerle karşılamakta diğer üniversiteler herhangi bir ders ile karşılayamamaktadır.

4.2.2.10. Ekonomi Yetkinliğine Yönelik Bulgular

Ekonomi başlığı, araştırmaya dahil edilen üniversitelerin en başarılı olduğu yetkinlik olarak tespit edilmiştir. On üniversite, bu başlık altında yer alan 3 öğrenme çıktısının tamamını zorunlu derslerle karşılarlarken sadece bir üniversite üç öğrenme çıktısından birini seçmeli ders ile karşılamaktadır. Bu yetkinlik başlığında araştırmaya dahil edilen üniversiteler tarafından karşılanmayan bir öğrenme çıktısı bulunmamaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarihin en eski meslekleri arasında yer alan muhasebe mesleğinin gelecek yüzyıla geleneksel uygulamalar, muhasebeciler ve işletmeler tarafından taşınabilme imkanı bulunmamaktadır. Uzun yıllar boyunca mesleğin gelişimi için kamu, meslek örgütleri, üniversiteler ve diğer eğitim kurumları gibi paydaşlarca harcanan mesai ve emek sonucunda; yaşadığı birçok krizden de ders çıkaran bir alan olarak muhasebe, bugün dünyanın birçok ülkesinde standartları ve sahip olduğu mesleki ağılarıyla başarılı şekilde işletmeler için değer yaratmaya devam etmektedir. Mesleğin mevcut değerini

artırabilmesi ve geleceğe taşıyabilmesi adına eğitiminin de yetkinlik odaklı biçimde tasarlanarak uygulanması gerekmektedir.

Bu amaçla IFAC tarafından hazırlanan Muhasebe Eğitimi Standartları'nın muhasebe mesleğinin ana eğitim kaynağı olan üniversitelerdeki akademisyenler tarafından benimsenerek müfredatların uyumlaştırılması önem arz etmektedir. Yaptığımız bu çalışma sonucunda, Türkiye'de üniversite seviyesinde, IFAC'ın beklediği yetkinlik düzeyinde meslek mensubu yetiştirilebilmesi için atılması gereken adımlar bulunduğu görülmüştür.

2019/4
1053

Bu amaçla, üniversitelerin ilgili bölümlerinde muhasebe eğitiminin IFAC eğitim standartlarına uyumlu hale getirilebilmesi adına TÜRMOB, MÖDAV, MUFAD ve TİDE gibi meslek örgütlerinin öncülüğünde bir akademik komisyon oluşturularak ortak müfredat çalışması yürütülebilir. Araştırma bulgularından da anlaşıldığı üzere özellikle bilgi işlem, yönetim, risk yönetimi ve vergilendirme gibi alanlardaki ders içeriklerinin IFAC'ın beklentilerini karşılamaktan uzak olduğu görünmektedir. Bu alanlara öncelik verilerek uyumlaştırma çalışmaları üniversiteler bünyesinde gerçekleştirilebilir. Bir diğer önemli sorun da Türkiye'de birçok üniversitede ders içeriklerinin usulen hazırlanmış olması ve aslında fiili olarak derslerde anlatılan, öğretilen birçok konunun ders içeriklerine doğru yansıtılmamış olmasıdır. Bu durumun çalışmanın bir kısıtı olduğu metodoloji bölümünde de belirtilmişti. Diğer taraftan başka bir alanda da olsa standartlaşma çalışmalarının, üniversitelerde akademisyenler tarafından önemsenme seviyesini ifade etmesi açısından önemli bir gösterge niteliğindedir. Zira salt ders içeriklerinin IFAC standartlarıyla uyumlu hale getirilmesi ancak şeklen işe yarayacak, yapısal bir kalite artışı beraberinde getiremeyecektir. Bu noktada, muhasebenin temel kavramlarından özün önceliğinin, ders içerikleri ve standartlara uyum açısından da önemli bir ilke olarak uygulanması önemlidir.

KAYNAKÇA

Abbasi, N. 2013. Competency Approach to Accounting Education: A Global View, Journal of Finance and Accountancy, 13 (1).

ACCA 2016. Drivers of Change and Future Skills, London, <http://www.accaglobal.com/content/dam/members-beta/docs/ea-patf-drivers-of-change-and-future-skills.pdf>, (Erişim Tarihi: 23. 07. 2018).

AICPA 2018. AICPA Pre-Certification Core Competency Framework, <https://www.aicpa.org/interestareas/accountingeducation/resources/corecompetency.html>, (Erişim Tarihi: 24. 07. 2018).

Acemoglu, D. ve D. Autor. 2011. Skills, Tasks and Technologies: Implications for Employment and

- Earnings, in Handbook of Labor Economics, (4), Elsevier.
- Aleqab, M. M. A., M. Nurunnabi & D. Adel. 2015. Mind the Gap: Accounting Information Systems Curricula Development in Compliance with IFAC Standards in a Developing Country, Journal of Education for Business, 90 (7).
- AlMotairy, O. S., & L. J. Stainbank. (2014). Compliance with International Education Standards in Saudi Arabia: Policy and Educational Implications, Journal of Business Studies Quarterly, 5 (4).
- Boyce, G. 2004. Critical Accounting Education: Teaching and Learning Outside The Circle, Critical Perspectives on Accounting, 15 (4-5).
- Can, A. V. ve Ş. D. Demirci. 2016. Uluslararası Muhasebe Eğitim Standardı 2 Muhasebe Eğitim Programlarının İçeriğine Uyum: Sakarya Üniversitesi Örneği, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 30.
- Chabrak, N. ve R. Craig. 2013. Student Imaginings, Cognitive Dissonance and Critical Thinking, Critical Perspectives on Accounting, 24 (2).
- Chaplin, S. 2017. Accounting Education and the Prerequisite Skills of Accounting Graduates: Are Accounting Firms' Moving the Boundaries?, Australian Accounting Review, 27 (1).
- Chu, S. ve H. Man. 2012. History of Accounting Education, Journal of Higher Education Theory and Practice, 12 (1).
- CICA 1996. The Inter-Institute Vision Task Force, <http://web.archive.org/web/19971120074809/http://www.cica.ca:80/new/vision/pdf/vision.pdf>, (Erişim Tarihi: 23. 08. 2018).
- CICA 2012. The UFE Candidates' Competency Map: Understanding the Professional Competencies Evaluated on the UFE, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.359.5808&rep=rep1&type=pdf>, (Erişim Tarihi: 23. 07. 2018).
- Crawford, L., C. Helliard, E. Monk ve M. Veneziani. 2014. International Accounting Education Standards Board: Organisational Legitimacy Within the Field of Professional Accountancy Education, in Accounting Forum, 38 (1), Elsevier.
- Çubukçu, S. 2012. Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Komitesi Düzenlemeleri Çerçevesinde Etik Eğitimine İlişkin Durum Analizi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12 (1).
- Edwards, D. J., E. Pärn, P.E. Love ve H. El-Gohary. 2017. Research Note: Machinery, Manumission,

and Economic Machinations, Journal of Business Research, 70.

Frey, C. B. ve M. A. Osborne. 2017. The Future of Employment: How Susceptible are Jobs to Computerisation?, Technological Forecasting and Social Change, 114.

Gökten, P. O. ve S. Gökten. 2016. Uluslararası Eğitim Standartlarına Genel Bakış: Geçerliğinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(6).

Güney, A. 2019. Akreditasyon Sürecinde Muhasebe Eğitimi, Kastamonu Education Journal, 27 (2), doi:10.24106/kefdergi.3249.

Hacıüstemoğlu, R. 2009. Türkiye'de Muhasebe Eğitimi İçin On Yıllık Hedefler, Muhasebe Bilim Dünyası, 11 (3), 19-31.

Helliari, C. 2013. The Global Challenge for Accounting Education, Accounting Education: an International Journal, 22, 510-521, DOI: 10.1080/09639284.2013.847319.

Herawati, S. D. 2012. Review of the Learning Method in the Accountancy Profession Education (APE) Programs and Connection to the Students Soft Skills Development, Procedia-Social and Behavioral Sciences, 57.

Hiramatsu, K. 2018. Accounting in 2036: A Learned Profession: Part III: Accounting Education to Foster Learned Profession Globally, The Accounting Review, 93 (6).

Hopper, T. 2013. Making Accounting Degrees Fit for a University, Critical Perspectives on Accounting, 24 (2).

Howieson, B., P. Hancock, N. Segal, M. Kavanagh, I. Tempone ve J. Kent. 2014. Who Should Teach What? Australian Perceptions of the Roles of Universities and Practice in the Education of Professional Accountants, Journal of Accounting Education, 32 (3).

IAESB 2017. Handbook of International Education Pronouncements, 2017 Edition, <http://www.ifac.org/publications-resources/2017-handbook-international-education-pronouncements>, (Erişim Tarihi: 30. 07. 2018).

Jackling, B. ve P. De Lange. 2009. Do Accounting Graduates' Skills Meet the Expectations of Employers? A Matter of Convergence or Divergence, Accounting Education: An International Journal, 18 (4-5).

Kim, Y. J., K. Kim ve S. Lee. 2017. The Rise of Technological Unemployment and Its Implications on The Future Macroeconomic Landscape, Futures, 87.

Lawson, R. A., E. J. Blocher, P. C. Brewer, G. Cokins, J. E. Sorensen, D. E. Stout ve M. J. Wouters. 2013. Focusing Accounting Curricula on Students' Long-Run Careers: Recommendations for an

Integrated Competency-Based Framework for Accounting Education, *Issues in Accounting Education*, 29 (2).

Lawson, R. A., E. J. Blocher, P. C. Brewer, G. Cokins, J. E. Sorensen, D. E. Stout ve M. J. Wouters. 2015. Thoughts on Competency Integration in Accounting Education, *Issues in Accounting Education*, 30 (3).

Murphy, B. 2017. Professional Competence and Continuing Professional Development in Accounting: Professional Practice vs. Non-Practice, *Accounting Education*, 26 (5-6).

Musov, M. 2017. It Doesn't Matter How We Assess the Competencies in Accounting Education?, *Economic Alternatives*, Issue 3.

Özbirecikli, M. ve A. Pastacıgil. 2009. Türkiye’de Muhasebeci Eğitiminin Gelişim Süreci: IFAC Standartları ile Mukayeseli Bir İnceleme, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 41.

Özbirecikli, M., & İ. K. Şen. 2018. The Education-Related Developments In Accounting Profession In Turkey: A Comparative Review With International Education Standards. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20.

Pathways Commission 2012. Charting a National Strategy for the Next Generation of Accountants, AAA and AICPA, 12-13.

Pratama, A. 2015. Bridging the Gap between Academicians and Practitioners on Accountant Competencies: An Analysis of International Education Standards (IES) Implementation on Indonesia's Accounting Education, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 211.

Russel, K., A. ve C. S. Smith. 2003. Accounting Education's Role in Corporate Malfeasance, *Strategic Finance*, 85 (6).

Sharifi, M., G. B. McCombs, L. L. Fraser. ve R. K. McCabe. 2009. Structuring a Competency-Based Accounting Communication Course at the Graduate Level, *Business Communication Quarterly*, 72 (2).

Sugahara, S. ve G. Boland. 2011. Effects of Exposure to the International Education Standards on Perceived Importance of The Global Harmonization of Accounting Education Among Japanese Accounting Academics, *Advances in Accounting*, 27 (2).

Tempone, I., M. Kavanagh, N. Segal, P, Hancock ve B. Howieson. 2012. Desirable Generic Attributes for Accounting Graduates into the Twenty-First Century: The Views of Employers, *Accounting Research Journal*, 25 (1).

Terzi, S., İ. K. Şen ve B. Solak. 2013. Bologna Sürecinin Muhasebe Eğitimine Etkisi: Üniversitelerin

İşletme Bölümlerinin Ders Programları Üzerine Bir İnceleme, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (59).

Tosunoğlu, B., S. Cengiz ve Z. Anadolu. 2018. Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kapsamında Muhasebe Eğitiminin Türkiye'deki Akademisyenler ve Muhasebe Meslek Mensupları Açısından İncelenmesi, Optimum: Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 5 (2).

Towers-Clark, J. 2015. Undergraduate Accounting Students: Prepared for The Workplace?, Journal of International Education in Business, 8 (1).

Uyar, S. 2008. Uluslararası Eğitim Standartları (IES) ve Akdeniz Üniversitesi'nde Muhasebe Eğitimi, Muhasebe Bilim Dünyası, 10 (1).

Watty, K., S. Sugahara, N. Abayadeera & L. Perera. 2013. Developing a Global Model of Accounting Education and Examining IES Compliance in Australia, Japan, and Sri Lanka, Accounting Education, 22 (5).

WEF. 2016. The Future of Jobs: Employment, Skills and Workforce Strategy for The Fourth Industrial Revolution, in World Economic Forum, (January).

Wells, M. 1999. The Skills and Competencies of Accountants, Accounting Education For the 21st Century: The Global Challenges, International Association for Accounting Education and Research Tarrytown, New York.

Wessels, P, L. 2005. Critical Information and Communication Technology (ICT) Skills for Professional Accountants, Meditari Accountancy Research, 13 (1).

Zaif, F. ve Y. Ayanoglu. 2007. Muhasebe Eğitiminde Kalitenin Arttırılmasında Ders Programlarının Önemi: Türkiye'de Bir İnceleme, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9 (1).

Zenuni, B. R. ve M. U. Miti. 2017. Compliance with International Education Standards of Accounting in European Union Countries, the Case of Albania as An Official Candidate for Accession to The EU, European Journal of Social Science Education and Research, 4 (6).

EK 1. IFAC IES 2 Standardında Tespit Edilen Yetkinlikler ve Öğrenme Çıktıları

Finansal Muhasebe ve Raporlama		Finans ve Finansal Yönetim	
Öğrenme Çıktısı 1	İşlemlerde ve diğer örnek olaylarda muhasebe ilkelerinin uygulanması	Öğrenme Çıktısı 1	Banka finansmanı, finansal araçlar ve bono, hisse senedi ve hazine piyasaları dahil bir organizasyonun faydalanabileceği çeşitli finansman kaynaklarının karşılaştırılması
Öğrenme Çıktısı 2	İşlemlerde ve diğer örnek olaylarda Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (UFRS) veya diğer ilgili standartların uygulanması	Öğrenme Çıktısı 2	Bir organizasyonun nakit akışını ve işletme sermayesi gereksinimlerinin analiz edilmesi
Öğrenme Çıktısı 3	Finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan muhasebe politikalarının uygunluğunun değerlendirilmesi.	Öğrenme Çıktısı 3	Oran analizi, trend analizi ve nakit akış analizinin yer aldığı teknikleri kullanarak bir organizasyonun cari ve gelecek dönemdeki finansal durumunun analiz edilmesi
Öğrenme Çıktısı 4	UFRS'ler veya diğer ilgili standartlara göre, konsolide finansal tablolar dahil finansal tabloların hazırlanması	Öğrenme Çıktısı 4	Bir organizasyonun sermaye maliyetini hesaplamak için kullanılan unsurların uygunluğunun değerlendirilmesi
Öğrenme Çıktısı 5	Finansal tabloların ve ilgili açıklamaların yorumlanması.	Öğrenme Çıktısı 5	Sermaye yatırım kararlarının değerlendirilmesinde sermaye bütçeleme tekniklerinin uygulanması
Öğrenme Çıktısı 6	Finansal olmayan verileri içeren raporların, örneğin, sürdürülebilirlik raporlarının ve entegre raporların yorumlanması	Öğrenme Çıktısı 6	Yatırım kararları, iş planlaması ve uzun dönem finansal yönetim için kullanılan gelir, varlığa dayalı ve piyasa değerlendirme yaklaşımlarının açıklanması
Yönetim Muhasebesi		Vergilendirme	
Öğrenme Çıktısı 1	Ürün maliyetlendirmesini, varyans analizi, stok yönetimini ve bütçeleme ve tahminde bulunma dahil yönetimin karar almasını destekleyecek tekniklerin uygulanması	Öğrenme Çıktısı 1	Ulusal vergilendirme uyumu ve belgelendirme gerekliliklerinin açıklanması
Öğrenme Çıktısı 2	Maliyet davranışını ve maliyet faktörlerini analiz etmek için uygun nicel tekniklerin uygulanması	Öğrenme Çıktısı 2	Bireyler ve kurumlar için doğrudan ve dolaylı vergi hesaplamalarının hazırlanması
Öğrenme Çıktısı 3	Yönetimin karar almasında ilgili bilgileri sunmak için	Öğrenme Çıktısı 3	Karmaşık olmayan uluslararası işlemler ile ilgili vergilendirme konularının analiz edilmesi

	finansal ve finansal olmayan bilgilerin analiz edilmesi	
Öğrenme Çıktısı 4	Planlama ve bütçeleme, maliyet yönetimi, kalite kontrol, performans ölçütü ve kıyaslamaya odaklanan raporlar dahil, yönetimin karar almasını destekleyen raporların hazırlanması	Öğrenme Çıktısı 4 Vergi planlaması, vergiden kaçınma ve vergi kaçırma arasındaki farkların açıklanması
Öğrenme Çıktısı 5	Ürünlerin ve iş alanlarının performansının değerlendirilmesi	
Denetim ve Güvence		Yönetişim, Risk Yönetimi ve İç Kontrol
Öğrenme Çıktısı 1	Finansal tabloların denetimindeki amaçların ve aşamaların tanımlanması	Öğrenme Çıktısı 1 Yönetimin, yatırımcıların ve yönetimden sorumlu olanların hakları ve sorumlulukları dahil iyi yönetim ilkelerinin açıklanması ve yönetişimde paydaşların rolünü açıklama ve şeffaflık yükümlülüklerinin açıklanması
Öğrenme Çıktısı 2	İlgili denetim standartlarının (Örneğin Uluslararası Denetim Standartları) ve finansal tabloların denetiminde uygulanabilir yasa ve düzenlemelerin finansal tabloların denetiminde uygulanması	Öğrenme Çıktısı 2 Bir organizasyonun yönetim çerçevesinin bileşenlerinin analiz edilmesi
Öğrenme Çıktısı 3	Finansal tablolardaki önemli yanlış beyan risklerinin değerlendirilmesi ve denetim stratejisine ilişkin etkinin değerlendirilmesi	Öğrenme Çıktısı 3 Bir risk yönetim çerçevesi kullanarak bir organizasyonun risklerinin ve fırsatlarının analiz edilmesi
Öğrenme Çıktısı 4	Denetim sözleşmelerinde kullanılan nicel tekniklerin uygulanması	
Öğrenme Çıktısı 5	Güvence sözleşmelerinin temel unsurlarını ve söz konusu sözleşmelerle ilgili olan uygulanabilir standartların açıklanması	Öğrenme Çıktısı 4 Finansal raporlama ile ilgili iç kontrol unsurlarının analiz edilmesi
Bilgi Teknolojisi		İş Hukuku ve Düzenlemeleri

Devlet Üniversitelerinde Verilen Muhasebe Eğitimi İle Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme: Ege Bölgesi Örneği

Öğrenme Çıktısı 1	Genel bilgi teknoloji kontrollerinin ve ilgili uygulama kontrollerinin yeterliliğinin analiz edilmesi	Öğrenme Çıktısı 1	Çeşitli şekildeki tüzel kişiliklerde kullanılan yasa ve düzenlemelerin açıklanması
Öğrenme Çıktısı 2	Bilgi teknolojisinin veri analizine ve karar alma sürecine nasıl katkı sağladığının açıklanması	Öğrenme Çıktısı 2	Muhasebe meslek mensuplarının faaliyette buldukları çevreye uygulanabilir yasa ve düzenlemelerin açıklanması
Öğrenme Çıktısı 3	İşletme analitiği yoluyla karar alma sürecini desteklemek için bilgi teknolojisinin kullanımı		
İşletme ve Organizasyonel Çevre		Ekonomi	
Öğrenme Çıktısı 1	Temel ekonomik, yasal, politik, toplumsal, teknik, uluslararası ve kültürel güçler dahil, işletmenin faaliyette bulunduğu çevrenin tanımlanması	Öğrenme Çıktısı 1	Mikroekonomiler ve makroekonomilerin temel ilkelerinin tanımlanması
Öğrenme Çıktısı 2	Uluslararası ticaret ve finansmanı etkileyen global ortamın tüm yönlerinin analiz edilmesi	Öğrenme Çıktısı 2	Makroekonomik göstergelerdeki değişimlerin iş etkinliği üzerindeki etkinliğinin tanımlanması
Öğrenme Çıktısı 3	Çokuluslu şirketlerin, e-ticaretin ve gelişen piyasaların rolü dahil küreselleşmenin özelliklerinin tanımlanması	Öğrenme Çıktısı 3	Tam rekabet, monopolistik rekabet, monopol ve oligopol dahil farklı piyasa yapısı türlerinin açıklanması